

Artikkeli

Kilpailevat argumentit vuonna 2015 Suomeen saapuneiden afganistanilaisten turvapaikkapäätöksissä

Artikkeli tarkastelee kilpailevia argumentteja vuosina 2015–16 Suomeen saapuneiden afganistanilaisten turvapaikkapäätöksissä. Artikkelissa päätökset ymmärretään argumentatiivisena viranomaisviestintänä, ja niitä tarkastellaan väittelynä, jossa esitetään kilpailevia argumentteja sekä turvapaikan myöntämisen puolesta että sitä vastaan. Kilpailevat argumentit viittaavat väitteiden vastakkaisuuteen ja poissulkevuuteen – turvapaikka voidaan joko myöntää tai jättää myöntämättä. Tutkimus kysyy, millaisia turvapaikanhakijan ja Maahanmuuttoviraston kilpailevia argumentteja päätöksissä esiintyy sekä miten ne rakentuvat. Tutkimuksen aineistona on 29 Afganistanin kansalaisille vuosina 2016–17 tehtyä kielteistä turvapaikkapäätöstä, joita analysoidaan Toulminin argumentaatiomallin avulla. Turvapaikanhakijat eivät päätöksissä esitä argumentteja suoraan, vaan ne on suodatettu monen vaiheen kautta. Analyysi näyttää, miten turvapaikanhakijoiden suodatetut sekä Maahanmuuttoviraston argumentit eroavat lähtökohdiltaan toisistaan siinä määrin, että niitä on vaikea vertailla, kuten kuitenkin esimerkiksi valitusprosessissa tehdään. Molemmat argumentit näyttäytyvät analyysin valossa myös puutteellisilta. Turvapaikanhakijoiden suodatetuissa argumenteissa puutteellisuus näkyy oikeutusten ja Maahanmuuttoviraston argumenteissa taustatukien kohdalla. Kilpailevan argumentin käsite kiinnittää huomion siihen, miten viranomaisten valta toimii argumentaation, sen oikeutusten ja taustatukien kautta.

AVAINSANAT: viranomaisviestintä, turvapaikkapäätökset, dialogisuus, argumentaatio, kilpailevat argumentit

Tämä artikkeli tarkastelee turvapaikkapäätöksiä viranomaisviestintänä kilpailevien argumenttien käsitteen avulla. Turvapaikkapäätökset ovat tärkeä osa ulkomaalashallintoon liittyvää viranomaisviestintää, joka jää usein suurelle yleisölle näkymättömäksi. Valtionhallinnon viestintäsuosituksen mukaan päätösten tulisi pohjautua perusoikeuksiin, kuten yhdenvertaisuuteen, osallistumis- ja vaikuttamisoikeuksiin sekä oikeusturvaan (Valtioneuvosto 2016). Turvapaikkapäätökset ovat olennainen tapa toteuttaa ja varjella ihmisoikeuksia,

sillä niiden välityksellä arvioidaan ja tehdään ratkaisuja siitä, kenellä on perusteltu tarve kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa ja Suomen perustuslaissa (1999) taattuun suojeluun kuolemanrangaistukselta, kidutukselta tai muulta ihmisarvoa loukkaavalta kohtelulta.

Kirjallisiin turvapaikkapäätöksiin tiivistyvät niin turvapaikanhakijan kertomat syyt hakea turvapaikkaa kuin viranomaisten perusteet myöntää tai kieltää se. Olennaisesti kyse on siis argumentatiivisista teksteistä sekä niiden kautta tapahtuvasta viestinnästä. Turvapaikkakäsittelyä ja niihin liittyviä asiakirjoja on tutkittu muun muassa juridiikan (Rehaag 2017; Rautsi 2019), tulkkauksen (Jacquemet 2013; Määttä 2015), sosiaalityön ja sosiologian (Wikström ja Johansson 2013), antropologian (Gibb ja Good 2013; Gill & Good 2019) ja psykologian (Herlihy, Jobson ja Turner 2012; Skrifvars ym. 2020) näkökulmista. Kielen ja viestinnän tutkimuksen näkökulmasta niitä on lähestytty muun muassa turvapaikkapuhuttelujen monikielisuuden (Jacquemet 2013) sekä turvapaikanhakijoiden kertomusten (Blommaert 2001) ja turvapaikkavalitusten (Smith-Khan 2017) narratiivisuuden kautta. Laajan tutkimuksen kielen merkityksestä turvapaikkakäsittelyn eri vaiheissa tehnyt Maryns (2014) toteaaakin, että turvapaikkapäätöksentekoa ei voi erottaa diskursiivisesta tavasta, jolla sitä tuotetaan. Siksi sitä onkin olennaista tutkia kielen ja viestinnän näkökulmasta.

Tämän tutkimuksen yhteiskunnallisena kontekstina ovat vuosien 2015–16 niin kutsuttu pakolaiskriisi ja sen jälkimainingit. Artikkelitarkastelee ajanjaksoa afganistanilaisille turvapaikanhakijoille tehtyjen päätösten kautta. Afganistan, joka on jo vuosikymmeniä ollut sotien repimä kriisimaa, on yksi merkittävimpiä turvapaikanhakijoiden lähtömaita maailmassa. Tapahtumien uusimpana käänteenä voidaan pitää Talibanin uutta valtaantumia kesällä 2021. Maailmassa oli vuonna 2020 noin 2,6 miljoonaa afganistanilaista pakolaista (YK:n pakolaisjärjestö 2021a, 7). Lisäksi osa pakolaisista asuu ulkomailla paperittomina, esimerkiksi pelkäästään Iranissa arvioidaan olevan yli 2 miljoonaa paperitonta afganistanilaista (emt. 2021b). Osana vuosien 2015–16 niin kutsuttua pakolaiskriisiä myös Suomeen saapui noin 5000 afganistanilaista turvapaikanhakijaa, ja seuraavina vuosina eli 2016–17 noin 57 prosenttia afganistanilaisille tehdystä turvapaikkapäätöksissä oli kielteisiä, eli niissä ei myönnetty oleskelulupaa (Maahanmuuttovirasto 2021). Nämä päätökset ovat tämän artikkelin tutkimuskohteena.

Ymmärrän turvapaikkapäätökset performatiivisena, dialogisena ja argumentatiivisena viranomaisviestintänä. Päätökset ovat performatiivisia, sillä niillä on perusluonteensa mukaisesti käytännöllisiä ja konkreettisia seurauksia hakijan elämälle (Tiililä 2000, 239). Ne siis ovat viestinnällisiä asiakirjoja, jotka samalla suorittavat jonkin teon: ne määrittelevät, saako hakija jäädä Suomeen ja millä ehdoilla. Tässä artikkelissa performatiivisuus ei kuitenkaan ole tutkimuskohde, vaan perusoletus ja olennainen syy sille, miksi turvapaikkapäätöksiä on syytä tutkia. Päätösten dialogisuus näkyy siinä, että niissä on läsnä useita ääniä, jotka tuovat esille erilaisia näkökulmia ja maailmoja (Bakhtin 1981). Dialogia päätösten sisällä käyvät näennäisesti Maahanmuuttovirasto ja turvapaikanhakija. Hakijan osalta kyse on kuitenkin suodatetusta äänestä, sillä äänen matka päätökseen kulkee monen vaiheen läpi. Päätösten dialogisuus rakentaa pohjan tässä artikkelissa esitetyille analyysille, jossa tarkastellaan turvapaikanhakijoiden suodatettuja sekä Maahanmuuttoviraston ääniä.

Näitä ääniä tarkastellaan tässä artikkelissa kilpailevan argumentin käsitteen avulla. Turvapaikkapäätökset ovat argumentatiivisia, sillä Hallintolain (2003) mukaisesti viranomaisten on perusteltava päätöksensä. Turvapaikkapäätös voidaan itsessään nähdä argumenttina Maahanmuuttoviraston ratkaisun puolesta, koska se perustelee, miksi hakijalle tulisi myöntää tai

olla myöntämättä turvapaikka. Samaan aikaan päätöksessä läsnä oleva turvapaikanhakijan suodatettu ääni voidaan nähdä argumenttina hänen väitteelleen siitä, että turvapaikka tulisi myöntää. Kilpailevat argumentit tulevat erityisen selvästi esille kielteisissä turvapaikkapäätöksissä, sillä niissä Maahanmuuttovirasto ja turvapaikanhakija ovat erimielisiä päätöksen olennaisesta väitteestä: tulisiko hakijalle myöntää turvapaikka. Tutkimuksen aineistona ovatkin 29 Afganistanin kansalaisille vuosina 2016–17 tehtyä kielteistä turvapaikkapäätöstä, joita analysoidaan Toulminin (2015 [1958]) argumentaatiomallin avulla. Artikkeliksi kysyy: Millaisia turvapaikanhakijoiden ja Maahanmuuttoviraston kilpailevia argumentteja kielteisissä turvapaikkapäätöksissä esiintyy? Miten kilpailevat argumentit rakentuvat? Tarkoituksena on kilpailevan argumentin käsitteen kautta tuoda esiin järjestelmän olennaiset perusoletukset ja niihin liittyvät valta-asetelmat. Näin artikkeli osallistuu tiedon tuottamiseen viranomaispäätösten argumentaatiosta ja retorisisista valtarakenteista.

Turvapaikkapäätökset argumentatiivisina viranomaisteksteinä

Turvapaikkapäätökset ovat lähtökohtaisesti viranomaistekstejä, koska ne laatii valtion viranomainen eli Maahanmuuttovirasto, joka Suomessa vastaa turvapaikkapäätösten teosta. Valtionhallinnon viestintäsuosituksen mukaan viranomaisten viestinnän tavoitteet ja periaatteet pohjautuvat perusoikeuksiin, kuten sananvapauteen, osallistumis- ja vaikuttamisoikeuteen, yhdenvertaisuuteen ja oikeusturvaan. Viestintää ohjaavat avoimuuden, luotettavuuden, tasapuolisuuden, vuorovaikutteisuuden ja palveluhenkisyysarvot. (Valtioneuvosto 2016.) Vaikka turvapaikkapäätökset eivät olekaan julkisia, vaan salassa pidettäviä asiakirjoja, voidaan näitä arvoja osaltaan soveltaa niihin, sillä perusoikeudet kuuluvat myös turvapaikanhakijoille. Viranomaispäätösten on lopputuleman lisäksi kerrottava myös sen perusteet (Hallintolaki 2003). Näin ollen päätökset tuottavat jaettuun merkityksiä ja tulkintoja, ja viestivät niitä eteenpäin, siksi kyse on nimenomaan viestinnästä.

Hallintolain (2003) mukaan viranomaisilla on velvollisuus perustella päätöksensä, ja näin ollen turvapaikkapäätökset ovat myös argumentatiivisia tekstejä. Argumentin perustehtävänä on vakuuttaa lukija väitteen hyväksyttävyydestä (Kakkuri-Knuuttila ja Halonen 2015a, 109), ja päätöksen perustelut kertovat lukijalle, miten Maahanmuuttovirasto on päättänyt tekemäänsä ratkaisuun. Maahanmuuttoviraston perustelut ovat siis argumentti viraston tekemän ratkaisun puolesta, ja myös hakijan kertomus voidaan nähdä argumenttina, joka kertoo, millä perusteella hakija katsoo olevansa oikeutettu kansainväliseen suojeluun. Kun turvapaikkapäätöksiä tarkastellaan argumentatiivisina teksteinä, turvapaikkakäsittely voidaan nähdä eräänlaisena väittelyn kaltaisena dialogina, joka kirjoitetaan auki turvapaikkapäätökseen (Kakkuri-Knuuttila 2015b). Väittelyssä vaihtelevat Maahanmuuttoviraston ja turvapaikanhakijan kertomukseen perustuvat suodatetut puheenvuorot sekä objektiivisena esitetty maatiieto (Gibb ja Good 2013) ja viittaukset lakiin. Päätöksessä hakija ei toisinaan sanoen esitä argumenttiaan suoraan, vaan se esiintyy usean vaiheen kautta suodatettuna ja uudelleen kerrottuna. Hakija kertoo syistään hakea turvapaikkaa turvapaikkapuhuttelussa, tulkki kääntää kysymykset ja vastaukset suomeksi (ks. Määttä 2015), puhuttelija kirjaa ne puhuttelupöytäkirjaan (Díez 2011), ja päätöksentekijä kaiken tämän jälkeen lopulta päätökseen. Turvapaikkapäätöksissä kyse ei olekaan tasavertaisesta, vaan valtasuhteiden värittä-

mästä dialogista (ks. esim. Heikkinen 2000b), sillä hakijan ”ääni” – kuten muutkin päätöksessä läsnä olevat äänet – perustuu siihen, mitä päätöksiä Maahanmuuttovirasto on tehnyt uudelleenkeronnan suhteen. Toisin sanoen mitä virasto on ottanut päätökseen mukaan, mitä jättänyt pois ja miten se on asiat esittänyt (Linell 1998, 145).

Myönteisessä eli turvapaikan myöntävässä päätöksessä hakija ja virasto ovat olennaisesti samanmielisiä argumentin olennaisesta väitteestä eli siitä, tarvitseeko hakija turvapaikan ja onko hän oikeutettu siihen, kun taas kielteisessä päätöksessä turvapaikanhakija ja Maahanmuuttovirasto ovat erimielisiä. Kielteiset turvapaikkapäätökset on myös tapana perustella, mutta kun turvapaikka myönnetään, perusteluja ei välttämättä ole. Turvapaikanhakijalla on oikeus valittaa kielteisestä päätöksestä hallinto-oikeuteen. Valitusprosessin kannalta onkin olennaista, että päätöksessä esitetyt perustelut ovat mahdollisimman selkeitä ja läpinäkyviä, koska muutoin oikeusasteiden on vaikea arvioida niiden pitävyyttä (Virolainen ja Martikainen 2010, 41–42; ks. myös Bodström 2020a, 16). Argumentaatiolla ja perusteluilla siis ennakoidaan valitusprosessia ja siten ”varaudutaan konfliktiin”, kuten Tiililä (2000, 260) sanoo. Tästä syystä näyttää myös siltä, että turvapaikan myöntämättä jättävät eli kielteiset päätökset ovat olennaisesti argumentatiivisia tekstejä, kun taas turvapaikan myöntävät eli myönteiset päätökset eivät tätä yhtä lailla ole.

Argumentatiivisuutta tarkastellessa voidaankin pohtia sitä, onko päätösten ensisijainen yleisö turvapaikanhakija vai oikeusaste. Viranomaisten kieli on tyypillisesti monitehtävistä (Hiidenmaa 2000, 39), eikä tämä siis ole pelkästään turvapaikkapäätösten, vaan laajemminkin viranomaisviestinnän ominaisuus. Turvapaikkapäätöksissä on ainakin kolme seikkaa, jotka viittaavat siihen, että päätökset kirjoitetaan ensisijaisesti oikeusasteille ja vasta toissijaisesti turvapaikanhakijalle. Ensinnäkin tästä kertoo hakijan vainokertomuksen uudelleenkeronnan päätöksessä: uudelleenkeronnan ei ole hakijan kannalta erityisen olennaista, sillä hän tietää, mitä on virastolle kertonut, mutta se on olennaista oikeusasteiden kannalta mahdollisessa valitusvaiheessa (emt.). Viranomaispäätökset ovatkin yleisesti luonteeltaan intertekstuaalisia, eli ne viittaavat aiempiin asiakirjoihin (esim. puhuttelupöytäkirjaan) ja ennakoivat tulevia tekstejä (esim. valituksia ja oikeusasteiden päätöksiä) (Fairclough 1992; Heikkinen 2000a; Hiidenmaa 2000). Toiseksi oikeusasteiden ensisijaisuudesta kertoo päätösten kieli: päätökset on kirjattu viranomaiskielillä, jota maallikon, saati suomen kieltä taitamattoman tai sitä vieraana kielenä puhuvan turvapaikanhakijan, on vaikea ymmärtää. Vaikka tiedoksiantotilaisuudessa on tulkkaus, ei siellä välttämättä käydä päätöstä systemaattisesti ja perusteellisesti läpi. Kolmanneksi tästä kertovat päätösten perustelut: yleensä päätökset perustellaan tavalla tai toisella, kun hakijalle ei myönnetä turvapaikkaa, ja hänellä näin ollen on valitusoikeus, mutta jos turvapaikka myönnetään, päätöksiä ei välttämättä perustella. Perustelut näyttävät siis olevan kirjoitettu ensisijaisesti valitusprosessia ja siten oikeusasteita silmällä pitäen.

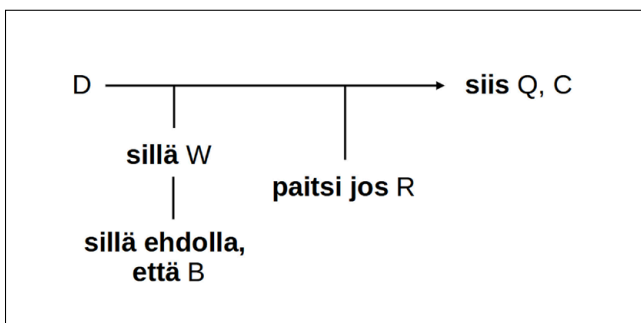
Toulminin argumentaatiomalli ja kilpailevat argumentit turvapaikkapäätöksissä

Tässä artikkelissa turvapaikkapäätösten argumentatiivisuutta analysoidaan Toulminin argumentaatiomallin avulla. Argumentaation juuret ulottuvat antiikin Kreikkaan, ja nykyään sen

pääsuuntauokset voidaan jakaa antiikin ajan klassiseen argumentaatioon ja 1950-luvulta alkaneeseen moderniin argumentaatioon. Siinä missä klassinen argumentaatio keskittyy ennen kaikkea antamaan ohjeita puhujalle, on modernin argumentaation painopiste tekstin analyysissä. Kuitenkin sekä klassisessa että modernissa argumentaatioissa suostuttelu, tunteet ja suhteet oletettuun yleisöön näyttelevät tärkeää osaa, sillä argumentin tarkoitus on voittaa yleisö puolelleen. (Härmä 2021, 35–44; Kakkuri-Knuutila 2015a.) Sen sijaan Toulminin (2015 [1958], 27) mukaan argumentin ensisijainen tehtävä ei ole suostuttelu, vaan väitteiden oikeuttaminen. Toulmin siis nostaa etualalle argumentissa esitettyjen asioiden loogisuuden, sillä hänen mukaansa argumentaatio on nimenomaan päättelyketju. Näistä syistä Toulminin argumentaatiomalli sopii erityisen hyvin juuri kirjoitetun tekstin (Härmä 2021, 43) ja samalla viranomaispäätösten analyysiin.

Toulminin (2015 [1958], 129–142) argumentaatiomallin (ks. kuva 1) mukaan argumentti koostuu yksinkertaisimmillaan väitteestä, lähtötiedoista ja oikeutuksesta. Väite (*claim*, C) on se lopputulema, jonka oikeudellisuus on tarkoitus todistaa. Lähtötiedot (*data*, D) ovat väitteen perusteet eli ne tosiasiat, joihin väite pohjautuu. Oikeutus (*warrant*, W) taas muodostaa linkin lähtötietojen ja väitteen välille eli osoittaa, että lähtötiedot johtavat väitteeseen. Yleensä lähtötietoihin vedotaan avoimesti ja suorasti, kun taas oikeutukset ovat epäsuoria ja oletettuja. Lisäksi mallissa voidaan erottaa taustatuet, laatumääreet ja vastatodistelut. Taustatuki (*backing*, B) tarjoaa perusteita sille, miksi oikeutus pitää paikkansa. Laatumääreet (*modal qualifiers*, Q) ilmaisevat oikeutuksen voimaa eli kuinka todennäköisenä väitettä voidaan pitää, ja sitä ilmaistaan sellaisilla sanoilla kuin ”mahdollisesti”, ”oletettavasti” tai ”todennäköisesti”. Vastatodistelut (*rebuttals*, R) taas ovat ehtoja, jotka saattavat kumota oikeutetun väitteen.

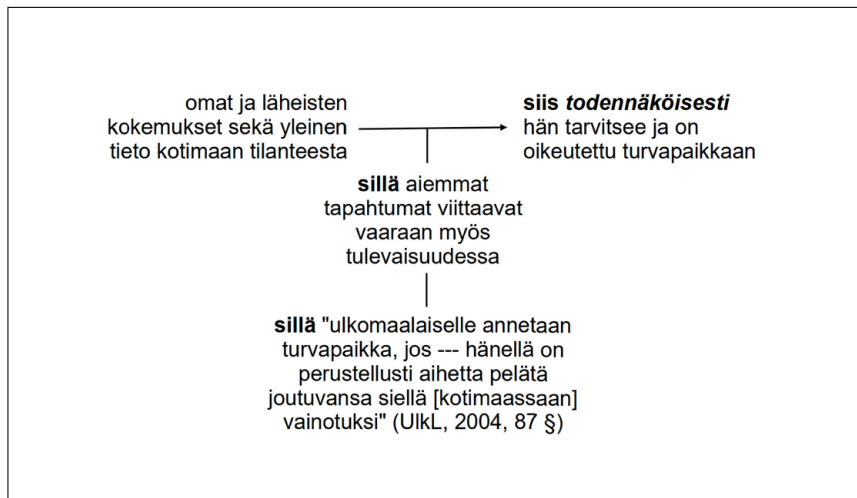
Kuva 1. Toulminin argumentaatiomalli (mukaillen Toulmin 2015/1958, 138)

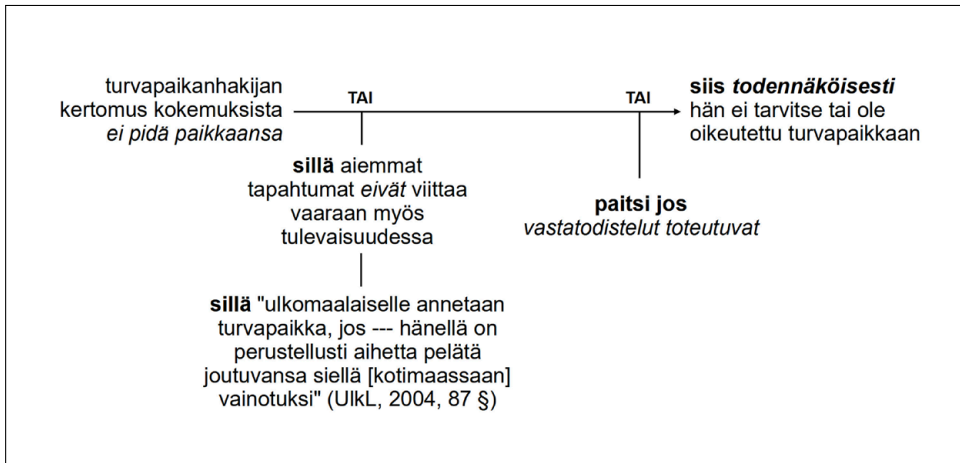
Pineau (2013) on huomauttanut, että Toulminin malli ei ota huomioon argumenttivirheitä, kuten sitä, että lähtötiedot, oikeutus tai taustatuki voivat olla epäoleellisia tai puuttua kokonaan. Vaikka ne puuttuisivatkin, Pineau mukaan ne ovat kuitenkin implisiittisesti olemassa ja löydettävissä muiden argumentin osasten avulla. Käytännössä tämä tarkoittaa, että on pohdittava sellaisia lähtötietoja, oikeutuksia tai taustatukia, jotka voisivat tehdä argumentista loogisen. Tällaisia mahdollisia lähtötietoja, oikeutuksia ja taustatukia voi argumentista riippuen olla useita, ja silloin olennaista onkin pohtia sitä, missä määrin ne tukevat argumentin väitettä.

Toulminin (2015 [1958]) mallin mukaisesti turvapaikanhakija esittää kielteisessä turvapaikkapäätöksessä Maahanmuuttoviraston suodattaman väitteen, jonka mukaan hänelle tulisi myöntää turvapaikka (ks. kuva 2), ja Maahanmuuttovirasto esittää kilpailevan väitteen, jonka mukaan turvapaikkaa ei tulisi myöntää (ks. kuva 3). Taustatukena molemmissa argumenteissa toimii turvapaikan myöntämisen ehtoja käsittelevä lainsäädäntö, vaikka turvapaikanhakija ei välttämättä olekaan täysin selvillä kaikista lain kiemuroista. Turvapaikanhakijan lähtötiedot perustuvat tyypillisesti hänen tai hänen läheistensä kokemuksiin kotimaassa, yleisempään tietoon kotimaan tilanteesta sekä mahdolliseen todistusaineistoon. Turvapaikanhakijan oikeutus on se, että lähtötiedot osoittavat hänen olevan vaarassa tulla vainotuksi Ulkomaalaislain määrittelemällä tavalla, minkä perusteella hänelle tulisi myöntää turvapaikka. Riittävän laatumäärään voi johtaa oikeuskäytännöstä, jonka mukaan turvapaikan saamiseksi vainon uhka täytyy osoittaa *todennäköiseksi* (Staffans 2012, 166–168). Maahanmuuttoviraston lähtötietoja taas ovat turvapaikanhakijan kertomus oman maan tapahtumista ja maatietolähteistä saadut tiedot hakijan kotimaan tilanteesta. Vaikka virasto ei jakaisi hakijan lähtötietoja ja siis uskoisi hakijan kertomukseen, hakijan kertomuksen on oltava myös osa Maahanmuuttoviraston lähtötietoja, koska turvapaikka-arviointi perustuu siihen. Omassa argumentissaan Maahanmuuttovirasto voi kuitenkin puuttua tähän lähtötietoon tai oikeutukseen. Maahanmuuttovirasto voi siis väittää, että hakijan lähtötiedot eivät pidä paikkaansa, tai vaikka ne pitävät paikkansa, ne *eivät* johda siihen, että hakijalle tulisi myöntää turvapaikka. Maahanmuuttovirasto voi turvautua argumentissaan myös vastatodisteluun, jolloin se toteaa, että lähtötietojen ja oikeutuksen valossa hakija tosiaan on oikeutettu turvapaikkaan, *paitsi* jos vastatodistelussa esitetyt ehdot täyttyvät. Laatumääreiden osalta riittää, että vainon uhkaa ei pidetä todennäköisenä.

Kuva 2. Turvapaikanhakijan argumentti turvapaikkapäätöksessä

Kuva 3. Maahanmuuttoviraston argumentti turvapaikkapäätöksessä

Turvapaikanhakijan argumentin kannalta olennaista on osoittaa, että Ulkomaalaislain (2004, 87–88c §) mukaiset ehdot täyttyvät. Toisin sanoen, että hakija on 1) vaarassa joutua vainotuksi 2) lain luettelemista syistä (alkuperä, uskonto, kansallisuus, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuuluminen tai poliittinen mielipide) ja että 3) kotimaa on kyvytön tai haluton suojelemaan häntä. Kolmas kohta tarkoittaa käytännössä sitä, että vainoa harjoittavan tahon on yleensä oltava valtio tai siihen rinnastettava toimija tai valtion on muutoin oltava kykenemätön suojelemaan hakijaa. Lisäksi lain ehdot viittaavat siihen, että 4) vaino jatkuisi myös tulevaisuudessa (mikäli hakija palautettaisiin kotimaahansa) ja että 5) itse vainon ja sen syiden välillä on oltava syy-yhteys eli vaino johtuu laissa mainituista syistä. (Ks. Rautsi 2019.) Vain jos hakija voi argumentissaan osoittaa kaikkien näiden ehtojen täytyvän, tulee turvapaikka myöntää. Jos näin ei ole, mutta hakija voi silti osoittaa olevansa vakavassa vaarassa kotimaassaan esimerkiksi yleisen turvallisuustilanteen vuoksi, voidaan hänelle myöntää toissijaista suojelua (Ulkomaalaislaki 2004, 88 §). Varsinaisen turvapaikan saadakseen hakijan täytyy siis argumentissaan osoittaa jokaisen yllä luetelluista kohdista täytyvän, kun taas Maahanmuuttoviraston tarvitsee turvapaikan evätäkseen osoittaa ainoastaan, että yksikin kohdista jää vajaaksi.

Kun turvapaikanhakija argumentoi tarvitsevansa turvapaikan ja Maahanmuuttovirasto päinvastoin, tarkastelen näitä *kilpailevina argumentteina*. Tämä viittaa siihen, että argumentit ovat vastakkaisia ja vain toinen niistä voi "voittaa" – turvapaikanhakijalle voidaan joko myöntää tai olla myöntämättä turvapaikka. Kilpailevien argumenttien käsitteellä haluan tuoda esiin sen perusoletuksen, että oikeudenmukaisessa turvapaikkapäätöksessä vahvemman argumentin tulisi voittaa (ks. Kakkuri-Knuutila 2015b). Tässä artikkelissa vahvempi argumentti ymmärretään Toulminia (2015 [1958]) seuraten mahdollisimman kokonaiseksi ja loogiseksi argumentiksi. Kilpailevien argumenttien käsite ei siis tässä ota kantaa esimerkiksi siihen, miten totuudenmukaisia argumentit ovat, eikä tätä nykyisen tutkimusaineiston puitteissa myöskään voida käsitellä. Sen sijaan käsite ja samalla artikkelin analyysi keskittyvät Toulminin mallin mukaisesti argumenttien logiikkaan.

Tutkimusaineisto ja -menetelmä

Artikkeli perustuu Maahanmuuttoviraston Afganistanin kansalaisille tekemään 29 kielteiseen turvapaikkapäätökseen. Päätösten vastaanottajat saapuivat Suomeen osana niin kutsuttua pakolaiskriisiä syksyllä 2015 tai alkuvuodesta 2016, ja turvapaikkapäätökset tehtiin helmikuun 2016 ja maaliskuun 2017 välillä. Hakijat edustavat yli kymmentä Afganistanin aluetta, neljää etnistä taustaa ja kahta islaminuskon suuntausta (sunni/shiia), joten aineisto edustaa varsin laajaa hakijoiden kirjoa. Se edustaa myös ajanjaksoa, jolloin Suomen turvapaikkalainsäädäntöä ja -käytäntöjä kiristettiin merkittävästi: humanitaarisen suojelun kategoria poistui Suomen laista ja Maahanmuuttovirasto päivitti maalinjauksiaan sekä alkoi käyttää sisäisen paon vaihtoehtoa enenevässä määrin (Maahanmuuttovirasto 2016a; 2016b). Samalla kielteisten turvapaikkapäätösten osuus lisääntyi: siinä missä ennen muutoksia syksyllä 2015 noin 30 prosenttia afganistanilaisista turvapaikanhakijoista sai kielteisen päätöksen, muutosten jälkeen syksyllä 2016 kielteisten turvapaikkapäätösten osuus oli noussut 56 prosenttiin, siis miltei tuplaantunut (Maahanmuuttovirasto 2021).

Tutkimuksessa tulee ottaa huomioon tiettyjä eettisiä seikkoja, sillä tutkimusaineisto sisältää henkilökohtaista tietoa hakijoiden kokemuksista ja on siksi arkaluontoista. Aineisto on kerätty osana ruohonjuuritason projektia, jonka tarkoituksena oli kartoittaa turvapaikanhakijoiden tilannetta Suomessa ja tukea heitä. Keräyksen yhteydessä jokaista asiakirjansa luovuttanutta pyydettiin allekirjoittamaan yleensä darinkielinen suostumus asiakirjojen tutkimukseen ja julkaisuun. Suostumuksen yhteydessä ihmiset saivat myös valita, saako osia heidän päätöksistään julkaista vai analysoidaanko niitä ainoastaan osana suurempaa aineistoa. Tässä artikkelissa siteerataan ainoastaan niitä päätöksiä, joiden saajat ovat antaneet siihen luvan. Lainauksista on poistettu yksityiskohdat, jotka saattaisivat paljastaa hakijan henkilöllisyyden, ja kaikki artikkelissa käytetyt nimet ovat keksittyjä. Päätösten määrän ja aineiston keruutavan vuoksi aineistoa tai tutkimuksen tuloksia ei voi pitää yleistettävänä kaikkiin turvapaikkapäätöksiin, mutta ne antavat kuvan joistakin afganistanilaisten turvapaikanhakijoiden argumenteista hakea turvapaikkaa ja Maahanmuuttovirasto argumenteista kieltää se turvapaikkajärjestelmään tehtyjen kiristysten jälkimainingeissa.

Tutkimusmenetelmänä on Toulminin (2015 [1958]) argumentaatioanalyysi. Analyysin aluksi päätöksistä merkittiin ne kohdat, joissa esitetään joko turvapaikanhakijan kertomukseen tai Maahanmuuttoviraston arviointiin perustuva argumentti. Turvapaikanhakijoiden kertomukseen perustuvat argumentit luokiteltiin ensisijaisesti sen mukaan, mikä oli turvapaikanhakemisen syy ja toissijaisesti sen mukaan, mikä oli vainoava taho. Maahanmuuttoviraston arviointiin perustuvat argumentit luokiteltiin ensisijaisesti sen mukaan, mikä oli syy kieltää turvapaikka ja toissijaisesti sen mukaan, mihin hakijan argumentin osaan (lähtötiedot, oikeutus, vastatodistelu) viraston argumentti puuttui. Analyysissä käytetyt esimerkit on eritelty taulukossa 1, ja ne havainnollistavat kullekin argumentille tyypillisiä piirteitä.

Taulukko 1. Analyysissa käytetyt esimerkit argumentin mukaan

Turvapaikanhakijoiden suodatetut argumentit	Käytetyt esimerkit
Poliittisen mielipiteen argumentti	Abbas, Hossein
Etnisyyden ja uskonnon argumentti	Ali Fouad
Kumulatiivisten syiden argumentti ja argumentin puuttuminen	Hasan, Nasim
Maahanmuuttoviraston argumentit	Käytetyt esimerkit
Lähtötietoon kohdistuvat argumentit	Hossein, Salem, Abbas
Oikeutukseen puuttuvat argumentit	Salem, Amin
Vastatodisteluun perustuvat argumentit	Abbas, Amin

Turvapaikanhakijoiden suodatetut argumentit

Päätöksissä esiintyvät turvapaikanhakijoiden argumentit sanallistavat hakijan turvapaikaperusteet niin kuin Maahanmuuttoviraston on ne kirjannut ja suodattanut. Aineistossa esiintyvät argumentit voidaan jakaa vainon syyn perusteella kolmeen: poliittisen mielipiteen, etnisyyden ja uskonnon sekä kumulatiivisten syiden argumentteihin. Joissain päätöksissä ei näytä ainakaan ensi katselmuksella olevan selkeää argumenttia.

Poliittisen mielipiteen argumentti

Poliittisen mielipiteen argumentti liittyy yleensä joko työhön tai moraalisiin syihin. Vaikka kummassakaan ei ole kyse suoranaisesti poliittisesta mielipiteestä, Afganistanin kontekstissa ne voidaan mieltää sellaiseksi. Esimerkiksi jos hakija on tehnyt töitä hallitukselle tai ulkomaalaisille, häntä voidaan pitää poliittisesti hallitus- ja/tai ulkomaalaismyönteisenä. Moraaliset syyt eli esimerkiksi esiaviolliset suhteet taas voivat viitata länsimaalaisiin mielipiteisiin.

Esimerkinä työhön liittyvästä argumentista toimii turvapaikanhakija Abbasin päätöksessä esiintyvä argumentti:

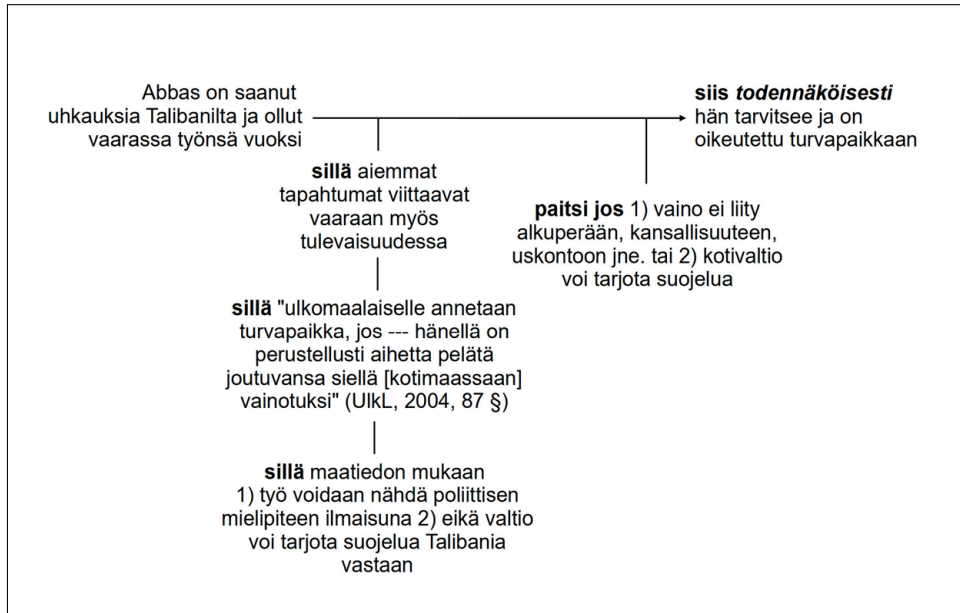
Olet kertonut toimineesi poliisina [kolmessa Afganistanin kaupungissa]. Koit työsi vaaralliseksi [kahdessa ensimmäisessä] ja siirryit [kolmanteen]. Sait työssäsi suullisia uhkauksia. Sait myös Talibanilta kaksi uhkauskirjettä, joissa sinua vaadittiin lopettamaan työsi ja liittymään Talibanin. Päätit lähteä maasta pian sen jälkeen. (Abbasin turvapaikkapäätös)

Abbas on siis toiminut poliisina eli viranomaisena, ja hänen argumenttinsa (ks. kuva 4) on, että hän tarvitsee ja on oikeutettu turvapaikkaan (väite), koska Taliban on uhannut häntä työn vuoksi (lähtötieto). Päätöksestä puuttuu kuitenkin oikeutus, sillä vaikka turvapaikkapuhuttelussa kysytään rutiininomaisesti, mitä hakija pelkää hänelle tapahtuvan, jos hänet palautetaan kotimaahan, vastaus tähän ei käy päätöksestä ilmi. Pineau (2013) mukaan argumentin loogisuutta voidaan tällöin tarkastella pohtimalla mahdollisia oikeutuksia,

joiden perusteella argumentti voisi olla looginen. Abbasin päätöksessä tällainen looginen oikeutus voisi olla se, että aiemmin esitetyt uhkaukset voivat tulevaisuudessa käydä toteen. Taustatukena argumentissa toimii Ulkomaalaislain (2004) 87 §:ssä esitetty "[m]aassa olevalle ulkomaalaiselle annetaan turvapaikka, jos [...] hänellä on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa siellä [kotimaassaan] vainotuksi", mihin päätöksessä viitataan. Abbasin esittämä syy eli työ ei kuitenkaan lähtökohtaisesti ole turvapaikkaan oikeuttava vainon syy, joten Abbasin argumenttiin voidaan lisätä myös vastatodistelu, jonka mukaan turvapaikkaa ei tarvitse myöntää, jos se ei perustu laissa mainittuihin syihin. Tämän vuoksi voitaisiin olettaa, että Abbasille ei pidä myöntää turvapaikkaa, vaan toissijaista suojelua. Abbasin argumentin taustatueksi ei siis riitä pelkästään laki, vaan on turvauduttava myös Afganistanin tilanteesta saatavilla olevaan maatietoon. Päätöksessä esitetyn maatiedon mukaan Taliban vainoaa valtion viranomaisia ja viranomaisten tukijoina pitämiään henkilöitä, jolloin vainossa ei olekaan kyse pelkästään työstä, vaan oletetusta poliittisesta mielipiteestä: hallitusmielisyydestä.

Abbasin päätöksessä esiintyvässä argumentissa vainoaja on Taliban, mikä on aineistossa varsin tyyppistä. Taliban ei päätöksentekohetkellä ollut valtiollinen toimija, mutta muun kuin valtiollisen toimijan harjoittama vaino voidaan katsoa turvapaikan perusteeksi, jos valtio on kykenemätön tai haluton tarjoamaan suojelua (Ulkomaalaislaki 2004, 88 c §). Koska maatiedon mukaan Afganistanin valtion mahdollisuudet suojella kansalaisiaan Talibanilta olivat ainakin tietyillä alueilla heikot (YK:n pakolaisjärjestö 2016, 24), Talibania olisi voitu Abbasin tapauksessa pitää toimijana, jolta valtio on kykenemätön tarjoamaan suojelua.

Kuva 4. Turvapaikanhakijan argumentti Abbasin päätöksessä

Toinen poliittisen mielipiteen argumentti liittyy moraalisiin syihin. Moraaliset syyt viittaavat toimintaan, jota pidetään Afganistanissa moraalisesti tuomittavana, esimerkiksi esiaviollisiin seurustelusuhteisiin ja suunnitellusta avioliitosta kieltäytymiseen (Norjan maatietopalvelu 2014, 18; YK:n pakolaisjärjestö 2016, 63). Esimerkinä tästä toimii Hosseinin päätöksen argumentti.

Olet kertonut, että olet ollut ihastunut [toiseen etniseen ryhmään] kuuluvaan tyttöön [...] jonka perhe ei pitänyt siitä, että olitte yhdessä. [Tytön] veli näki teidät pitämässä toisianne kädestä, jolloin hän pahoinpiteli ja uhkasi tappa sinut. Kaksi päivää tapahtuneen jälkeen kimppuusi hyökättiin työpaikallasi, mutta pääsit pakenemaan ikkunasta. Kerroit tapahtuneesta perheellesi, ja perheesi meni pyytämään [tytön] perheeltä hänen kättään. Isäsi pahoinpideltiin ja kahden viikon päästä isäsi pahoinpitelyn jälkeen myös sinut pahoinpideltiin. Sen jälkeen veljesi ja isäsi pahoinpideltiin uudestaan sekä kotiinne hyökättiin. (Hosseinin turvapaikkapäätös)

Hosseinin päätöksessä esiintyvä argumentti on, että hän tarvitsee ja on oikeutettu turvapaikkaan (väite), koska hänen seurustelukumppaninsa perhe on toistuvasti pahoinpidellyt häntä ja hänen perheenjäseniään sekä hyökännyt perheen kotiin Hosseiniin liittyvistä moraalisisista syistä (lähtötiedot). Päätöksen mukaan Hossein pelkää, että hänet tapetaan, mikäli hän palaisi kotimaahansa. Päätös ei kuitenkaan muodosta selkeää yhteyttä lähtötietojen ja tappamisen välille, jolloin myös Hosseinin päätöksestä puuttuu selväsana oikeutus. Looginen oikeutus väitteelle kuitenkin voisi olla se, että jos Hossein palaa kotimaahansa, aiemmin toistuneet pahoinpitelyt ja muut oikeudenloukkaukset jatkuvat ja pahenevat johtaen mahdollisesti Hosseinin kuolemaan. Taustatukena toimii päätöksessä esille tuotu maatieto siitä, että esiaviollisia seurustelusuhteita ei Afganistanissa hyväksytä, ja ne voivat pahimmillaan johtaa niin sanottuihin kunniamurhiin tai vankeustuomioon.

Moraaliset syyt eivät kuitenkaan välttämättä täytä turvapaikkaperusteiden määritelmää, mikä tarjoaa paikan vastatodistelulle. Hosseinin päätöksessä esitetyn argumentin taustatueksi voikin lisätä, että YK:n pakolaisjärjestön (2016, 63–65) mukaan moraalisia syitä voidaan pitää merkinä turvapaikanhakijan poliittisesta mielipiteestä, esimerkiksi länsimaistumisesta, vaikka tätä ei päätöksessä sanotakaan. Olennaista on, että argumenttia tulee arvioida vainoajan – eli länsimaisen yhteiskunnan – näkökulmasta (esim. Wikström ja Johansson 2013, 94). Moraalisiin syihin perustuvissa argumenteissa ensisijainen vainoaja on yleensä oma tai toinen perhe. Vaikka perhe ei ole valtiollinen toimija, argumentin taustatueksi voidaan lisätä, että maatiedon mukaan valtio on haluton tarjoamaan suojelua ”moraalisiin rikoksiin” syyllistyneille ja voi suojelun sijaan esimerkiksi sulkea syylliset vankilaan, kuten päätöksessäkin tuodaan esille. Mahdollista on myös, että perheen uhka kietoutuu valtion tai Talibanin muodostamaan uhkaan esimerkiksi silloin, kun oma tai seurustelukumppanin perhe on merkittävässä asemassa valtiokoneistossa tai Talibanissa.

Etnisyyden ja uskonnon argumentti

Etnisyyden ja uskonnon argumenttiin vetoavat hakijat ovat aineistossa tyypillisesti hazaroita. Kyseessä on Afganistanin valtaväestöstä ulkonäöltään ja uskonnoltaan erottuva vähemmistöryhmä, jonka kohdalla etninen ja uskonnollinen syrjintä kietoutuvat yhteen (Norjan maatie-

topalvelu 2016, YK:n pakolaisjärjestö 2016, 74). Esimerkiksi Ali Fouadin päätöksessä esitetään seuraava argumentti:

Kerrot hakevasi turvapaikkaa, koska hazaroiden tilanne Afganistanissa on vaikea. Olet nähnyt monenlaisia ongelmia kotimaassasi. Ihmisten koteihin hyökättiin ja heitä tapettiin, eikä tekijöistä saatu tietoa. Sinuun ei ole kohdistunut uhkaavia tilanteita kotimaassasi, eikä sinuun tai perheeseen ole kohdistunut oikeudenloukkauksia kotimaassasi. [...] Kun ystäväsi ja naapurisi shiiaperhe tuli tapetuksi, päätit että on turvallisempaa lähteä äitisi ja sisarustesi kanssa Iraniin. (Ali Fouadin turvapaikkapäätös)

Ali Fouadin päätöksessä argumentti siis on, että hän tarvitsee ja on oikeutettu turvapaikkaan (väite), koska hänen kansallisuusryhmänsä jäseniin Afganistanissa on kohdistunut väkivaltaa ja koska hänen ystävänsä ja naapurin shiiaperhe tapettiin (lähtötiedot). Päätöksessä esitetyistä lähtötiedoista puuttuu tieto siitä, mikä taho Ali Fouadia vainoaa, mutta maatiedon perusteella tiedetään, että yleensä hazaroita vainoavat Taliban ja muut hallitusvastaiset ryhmät (YK:n pakolaisjärjestö 2016, 74). Ali Fouadin esittämässä argumentissa viitataan siis sekä etnisyyteen (hazarat) että uskontoon (shiiat), mutta nämä seikat kietoutuvat yhteen, koska hazarat ovat tyypillisesti shiioja, kun taas muut Afganistanin etniset ryhmät ovat yleensä sunnejia. On siis todennäköistä, että myös ”naapurin shiiaperheen” kohdalla on ollut kyse hazaroista, vaikka tätä ei päätöksessä tuoda esille. Viittaukset sekä etnisyyteen että uskontoon kertovatkin, että Ali Fouad hakee turvapaikkaa juuri yhteen kietoutuneen etnisen ja uskonnollisen vainon perusteella. Jälleen kerran päätöksestä puuttuu selväsanainen oikeutus, mutta looginen oikeutus väitteelle olisi se, että koska muihin hazaroihin yleisesti, ja Ali Fouadin ystävään ja naapureihin erityisesti, on kohdistunut väkivaltaa, on todennäköistä, että se kohdistuisi tulevaisuudessa myös Ali Fouadiin, mikäli hän palaisi kotiin. Päätöksessä ei esiinny tälle taustatukea, mutta mahdollisena taustatukena voidaan pitää YK:n pakolaisjärjestön (2019, 20) ohjeistusta, jonka mukaan turvapaikan saaminen ei välttämättä vaadi juuri hakijaan kohdistunutta aiempaa vainoa, vaan olennaista on myös toisiin samassa tilanteessa oleviin – tässä tapauksessa hazara-naapureihin – kohdistunut vaino. Taustatuki on tärkeä, sillä aineistossa esiintyvälle etnisyyden ja uskonnon argumentille on tyypillistä, että vaino ei ole kohdistunut suoraan hakijaan vaan toisiin hänen kansallisuusryhmänsä jäseniin (ks. kuitenkin Hasanin argumentti alla).

Kumulatiivisten syiden argumentti ja argumentin puuttuminen

Useimmat turvapaikanhakijoiden kertomuksiin perustuvat argumentit rakentuvat yhden syyn ympärille, mutta joskus syitä voi olla useampi tai niitä ei ensisilmäyksellä näytä olevan lainkaan. Kun turvapaikanhakija esittää useita syitä hakea turvapaikkaa, voidaan puhua *kumulatiivisten syiden argumentista*. Tällainen on esimerkiksi Hasanin päätöksessä esiintyvä argumentti. Päätöksen mukaan Hasan kertoo pelkäävänsä vainoa, koska hän on ollut töissä ministeriön virkamiehenä ja koska hän on etnisyydeltään hazara. Argumentissa nämä kaksi asiaa kietoutuvat selkeästi yhteen: Hasan kertoo, että etniseen taustaan liittyvän häirinnän takia hänen oli vaikea tehdä työtään, ja yksityishenkilönä hän erottui muista työnsä ja etnisyytensä takia (lähtötieto). Hän uskoo olevansa vaarassa molemmista syistä ja siksi

oikeutettu turvapaikkaan (väite). Päätöksen mukaan Hasan kertoo pelkäävänsä, että hänet tapetaan, mikäli hänet palautetaan kotimaahan. Samoin kuin Hosseinin päätöksessä, päätöksessä ei vedetä selkeää yhteyttä lähtötietojen ja tappamisen väliin, jolloin selväsanainen oikeutus puuttuu. Loogisen väitteestä voisi tehdä se, että koska sekä hazaroihin että virkamiehiin voi kohdistua uhkaa, näiden yhdistelmä tekee hänestä vieläkin todennäköisemmän vainon kohteen. Myöskään mahdollisia taustatukia ei päätöksessä tuoda esille, mutta taustatukena voisi toimia se, mitä YK:n pakolaisjärjestö (2019, 21) nimittää kumulatiivisiksi seikoiksi: hakija voi olla suuremmassa vaarassa siitä syystä, että hänen tapaukseen yhdistyvät kaksi tai useampi vainon perustetta.

Vaikka useimmissa päätöksissä turvapaikanhakijoiden suodatetut argumentit on rakennettu varsin selkeästi, aina näin ei ole. Argumenttien näennäinen puuttuminen päätöksestä on tyypillisintä turvapaikanhakijoilla, jotka ovat joko syntyneet Afganistanin ulkopuolella tai muuttaneet sieltä pois jo pikkulapsina. Näin on esimerkiksi Nasimin tapauksessa. Hänen päätöksessään esiintyvä argumentti on, että Nasim tarvitsee ja on oikeutettu turvapaikkaan (väite), koska hän on jo lapsena paennut perheensä kanssa kotimaasta sen jälkeen, kun hänen isänsä kuoli taistelussa Talibania vastaan (lähtötieto). Myös Nasimin päätöksestä puuttuu oikeutus, ja toisin kuin aiemmissa esimerkeissä, se ei myöskään ole lähtötietojen perusteella suoraviivaisesti pääteltävissä. Oikeutuksen kannalta olennaista kuitenkin on, että lähtötietojen mukaan hänen perheensä on paennut kotimaastaan isän kuoltua taistelussa Talibania vastaan. Tämä viittaa siihen, että perhe on ainakin aikaisemmin ollut vaarassa ja että perhettä voidaan mahdollisesti pitää Talibanin poliittisena vastustajana, koska perheen isä on taistellut Talibania vastaan. Mahdollinen oikeutus Nasimin argumentille voidaan siis muotoilla seuraavasti: koska Nasimin isä on ollut Talibanin vastustaja ja koska perhe on jo kertaalleen joutunut tästä syystä pakenemaan kotimaasta, Nasim voi edelleen olla vaarassa kotimaassaan. Tämä oikeutus kuitenkin vaatisi lähtötietojen tarkentamista.

Maahanmuuttoviraston argumentit

Koska analyysi keskittyy argumentointiin kielteisissä turvapaikkapäätöksissä, Maahanmuuttovirasto on niissä lähtökohtaisesti eri mieltä turvapaikanhakijan kanssa siitä, että hakija olisi oikeutettu turvapaikkaan. Hallintolain (2003, 43 §) mukaisesti päätösten tulee kertoa, ”mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun”, eli Maahanmuuttoviraston on argumentoitava, miksi oikeus turvapaikkaan ei toteudu. Maahanmuuttoviraston argumentti rakentuu siis dialogisesti (Bahtin 1981) ja intertekstuaalisesti (Fairclough 1992,101–133) turvapaikanhakijan suodatetun argumentin päälle. Maahanmuuttoviraston käyttämät argumentit voidaan jaotella hakijan lähtötietoon kohdistuviin yksityiskohdatuuden, hakijan olettamusten, toisen käden tiedon ja oleellisuuden argumentteihin, sekä oikeutukseen puuttuviin vainon vanhenemisen ja epäpoliittisten syiden argumentteihin sekä vastatodisteluun perustuviin matalan profiilin ja sisäisen paon argumentteihin.

Lähtötietoon kohdistuvat argumentit

Puuttuessaan hakijan esittämiin lähtötietoihin Maahanmuuttovirasto argumentoi, että hakija ei ole oikeutettu turvapaikkaan (väite), koska hänen lähtötietonsa eivät pidä paikkaansa (oikeutus). Tätä voidaan perustella joko lähtötiedon yksityiskohdattomuudella, hakijan olettamuksilla, toisen käden tiedolla tai oleellisuudella.

Yksityiskohdattomuuden argumentti on aineistossa esiintyvistä argumenteista merkittävin. Siinä Maahanmuuttovirasto kiistää hakijan lähtötiedot tai osan niistä sanomalla, että hakijan kertomus on esimerkiksi ”pintapuolinen”, ”yleisluontoinen”, ”suppea”, ”täsmentymätön” tai ”vailla omakohtaisuutta” (ks. Saarikkomäki ym. 2018, 30; Bodström 2020b, 634). Esimerkiksi moraalisisista syistä turvapaikkaa hakeneen Hosseinin päätöksessä Maahanmuuttovirasto toteaa seuraavaa:

Kertomasi siitä, kun pahoinpitelijäsi tulivat työpaikallesi, on ollut hyvin yksityiskohdatonta. Et ole osannut kuvailla tarkemmin, kuinka sinua on pahoinpidelty, mitä sinulle on sanottu tapahtuneen yhteydessä tai minkä näköisiä pahoinpitelijät ovat olleet. Et ole tiennyt, miten kauan tapahtuma on kestänyt, etkä ole pystynyt kertomaan, miten olet päässyt karkaamaan ikkunasta, kun sinua on pahoinpidelty. [...] Kertomasi siitä, kun isäsi on pahoinpidelty [tytön] sukulaisten toimesta silloin, kun perheesi on mennyt pyytämään hänen kättään, on ollut hyvin yksityiskohdatonta. [...] Olet kertonut, että isäsi on pahoinpidelty uudestaan ja myös veljesi on joutunut pahoinpitelyn kohteeksi. Et ole osannut kertoa kummastakaan pahoinpitelystä yksityiskohtaisesti ja kertomasi on jäänyt täsmentymättömäksi. (Hosseinin turvapaikkapäätös, kursivi lisätty)

Lähtötiedon on oltava sama kuin Hosseinin kertomuksessa, koska arvioinnin on perustuttava turvapaikanhakijan kertomaan. Maahanmuuttoviraston argumentin lähtötietona voidaan siis pitää Hosseinin kertomaa eli sitä, että hän ja hänen perheensä on useaan otteeseen pahoinpidelty Hosseinin vainoajien toimesta moraalisisista syistä. Maahanmuuttoviraston mukaan tämä ei kuitenkaan johda siihen, että Hossein tarvitsisi tai olisi oikeutettu turvapaikkaan (väite), koska Hosseinin kertoma pahoinpitelyistä on ollut kauttaaltaan ”yksityiskohdatonta” ja ”täsmentymätöntä” (oikeutus). Vaikka tätä ei tuoda päätöksessä esille, taustatukena voidaan pitää esimerkiksi Euroopan turvapaikka-asioiden tukiviraston (2015, 10) ohjetta, jonka mukaan yksityiskohtaisuus on johdonmukaisuuden ja ristiriidattomuuden ohella yksi niistä määreistä, joiden perusteella turvapaikanhakijan kertomuksen todenmukaisuutta tulisi arvioida. Viittauksellaan yksityiskohdattomuuteen Maahanmuuttovirasto siis arvioi Hosseinin valehtelevan vainon tapahtumista. Taustalla vaikuttanee ajatus siitä, että totuuden kertovat hakijat voivat perustaa kertomuksensa aitoihin muistoihin ja puhuvat siksi enemmän ja yksityiskohtaisemmin, kun taas valehteleville hakijoille tämä on vaikeampaa ja siksi he pyrkivät pitämään kertomuksensa lyhyenä ja yksinkertaisena (Skrifvars ym. 2020, 335). Taustatukena voidaan kuitenkin pitää myös sitä psykologisesta kirjallisuudesta saatavaa tietoa, jonka mukaan monilla ihmisillä on ongelmia kertoa traumaattisista tapahtumista yksityiskohtaisesti (Shuman ja Bohmer 2004; Herlihy ja Turner 2009). Yksityiskohdattomuus ei siis välttämättä kerro valehtelusta, vaan se voi johtua myös tapahtumien traumaattisuudesta. Vaikka Maahanmuuttovirasto välillä käyttää yksityiskoh-

dattomuuden argumenttia muiden asioiden kiistämiseen, tyypillisesti sitä käytetään kuten Hosseininkin tapauksessa kiistämään juuri hakijan kertomat mahdollisesti traumaattiset vainon tapahtumat, kuten uhkaukset, pahoinpitelyt, ampumavälikohtaukset tai läheisten väkivaltaiset kuolemat.

Hakijan olettamusten argumentissa Maahanmuuttovirasto kiistää hakijan esittämät lähtötiedot sillä perusteella, että kyse on hakijan ”omista olettamuksista”. Argumentti kohdistuu yleensä joko vainon syy-seuraussuhteisiin tai vainoajan henkilöllisyyteen. Hosseinin päätöksessä sitä käytetään kiistämään molemmat: ”Kertomasi siitä, että sinut olisi pahoinpidelty [esiaviollisen suhteen] vuoksi, perustuu omaan olettamukseesi. [...] Et tiennyt, ketkä kimppuusi hyökkäsivät ja kertomasi, että hyökkääjät olivat [tytön] veljiä, perustuu omaan olettamukseesi.” Maahanmuuttoviraston lähtötietona siis on Hosseinin kertoma siitä, että tytön veljet pahoinpitelivät hänet esiaviollisen suhteen vuoksi. Maahanmuuttovirasto kiistää tämän sanoen, että kyse on Hosseinin ”omista olettamuksista” (oikeutus). Näin Maahanmuuttovirasto antaa ymmärtää, että Hossein ei tosiasiallisesti *tiedä*, ketkä hänen kimppuunsa kävivät ja mistä syystä. Samalla virasto kiistää pahoinpitelijän henkilöllisyyden ja syy-seuraussuhteen Hosseinin seurustelusuhteen ja pahoinpitelyjen välillä.

Turvapaikan myöntämiseksi vainon tekojen pitää olla syy-seuraussuhteessa vainon syyhyn, joten kiistämällä sen Maahanmuuttovirasto voi väittää, että Hossein ei ole oikeutettu turvapaikkaan. Tutkimuskirjallisuuden mukaan olettamuksilla, tarkemmin sanoen päätöksentekijöiden olettamuksilla, on kuitenkin olennainen rooli turvapaikkapäätöksenteossa (esim. Herlihy ja Turner 2010; Bohmer ja Shuman 2017, 22–24). Kuitenkin kuten Kynsilehto ja Puumala (2015, 457) ovat huomauttaneet, turvapaikkapäätöksiä tekevät viranomaiset ajattelevat oman arvionsa olevan varsinaista tietoa, mutta hakijan kokemusten muuttuvan tiedoksi vain, kun sitä verrataan esimerkiksi maatietoon. Tämä tulee esille myös Hosseinin päätöksessä, sillä hakijan olettamusten argumentti on looginen ja siten toimiva vain, jos viranomaisten olettamuksia pidetään lähtökohtaisesti hakijan olettamuksia uskottavampina.

Toisen käden tiedon argumentti puuttuu hakijan kertomaan lähtötietoon vetoamalla siihen, että kyse ei ole hakijan itse kokemasta, vaan toisen hänelle kertomasta tiedosta. Esimerkiksi Salemin päätöksen mukaan Salem on kertonut Talibanin tappaneen hänen äitinsä, kun hän oli vielä lapsi (lähtötieto). Maahanmuuttovirasto kiistää tapon sillä perusteella, että Salem ei ole itse todistanut äidin kuolemaa, vaan kertomus äidin kuolemasta perustuu toisen käden tietoon (oikeutus). Taustatukea ei Saleminkaan päätöksessä ole kerrottu, mutta mahdollisena taustatukena voisi toimia oikeustieteessä esiintyvä ajatus siitä, että toisen käden tieto on lähtökohtaisesti epäluotettavaa, koska tiedon lähde ei ole kuultu (Pölönen ja Tapanila 2015, 356). Aineiston päätöksissä toisen käden tiedon antajat ovat monesti edelleen kotimaassa oleskelevia omaisia, joten ensi käden tiedon saaminen ei välttämättä ole mahdollista, koska heitä ei voida kutsua kuultaviksi Maahanmuuttovirastoon. Toisen käden tieto voi kuitenkin olla merkittävää, sillä se saattaa kertoa paitsi menneisyyden tapahtumista myös hakijaan kohdistuvasta jatkuvasta vainosta, esimerkiksi jos vainoajat ovat etsineet hakijaa vielä tämän lähdön jälkeenkin. Tämä on oleellista, koska turvapaikkatutkinta arvioi nimenomaan tulevaisuudessa tapahtuvaa vainoa.

Oleellisuuden argumentti liittyy hakijan tarjoamaan todistusaineistoon, joita voivat olla esimerkiksi henkilöllisyydistodistukset, työtodistukset, poliisin asiakirjat ja uhkauskirjeet. Esi-

merkiksi poliisiina toiminut Abbas on toimittanut todistusaineistona henkilöllisyysasiakirjoja, poliisin työstä kertovia asiakirjoja ja uhkauskirjeitä. Päätöksessä Maahanmuuttovirasto hyväksyy henkilöllisyysasiakirjat ja poliisin työstä kertovan todistusaineiston, mutta toteaa sitten, että ”uhkauskirjeiden aitoudesta ei voida varmistua”. Kirjeisiin ei tämän lyhyen lausahduksen jälkeen enää päätöksessä palata. Argumentin lähtötietona voidaan siis pitää Abbasin Maahanmuuttovirastolle toimittamia uhkauskirjeitä. Maahanmuuttoviraston mukaan Abbasille ei kuitenkaan tarvitse myöntää turvapaikkaa, koska todistusaineiston ”aitoudesta ei voida varmistua”, toisin sanoen sillä ei ole näyttöarvoa, eikä se siksi ole oleellista (oikeutus). Taustatukea ei ole mainittu, mutta sellaisenaan voisi toimia esimerkiksi Euroopan turvapaikka-asioiden tukiviraston (2015, 13) ohje, jonka mukaan saatavilla oleva todistusaineisto tulee arvioida oleellisuuden, olemassaolon, sisällön, muodon, luonteen ja lähettäjän tai kirjoittajan mukaan. Maahanmuuttoviraston argumentti arvioi ainoastaan sen oleellisuutta, ei muita tukiviraston listaamia ominaisuuksia. Abbasin päätöksen esimerkki onkin oleellisuuden argumentille tyypillinen kahdessa mielessä. Ensinnäkin Maahanmuuttovirasto hyväksyy henkilöllisyyteen ja vainon syyhyn liittyvän aineiston (esim. työtodistukset), mutta ei itse uhkaan liittyviä asiakirjoja (esim. rikosilmoituksia tai uhkauskirjeitä). Toiseksi Maahanmuuttovirasto perustelee jälkimmäistä vain lyhyellä, usein vain todistusaineiston oleellisuuteen liittyvällä lausahduksella tai vaihtoehtoisesti jättää todistusaineiston kokonaan arvioimatta. Tämä voidaan ehkä nähdä ilmentymänä Souterin (2011, 53) kuvaamasta kieltämisen kulttuurista, kun viranomaiset kieltäytyvät huomioimasta saatavilla olevaa todistusaineistoa, joka mahdollisesti tukisi turvapaikanhakijan väitettä.

Oikeutukseen kohdistuvat argumentit

Kiistäessään hakijan oikeutuksen Maahanmuuttovirasto hyväksyy hakijan lähtötiedot, mutta argumentoi, että hakija ei ole oikeutettu turvapaikkaan (väite), koska hänen oikeutuksensa ei pidä paikkaansa, eli lähtötiedot eivät loogisesti johda turvapaikan tarpeeseen (oikeutus). Tätä voidaan perustella joko vainon vanhenemisella tai epäpoliittisilla syillä.

Vainon vanhenemisen argumentissa Maahanmuuttovirasto vetoaa vainon tapahtumista kuluneeseen aikaan. Näin on esimerkiksi Salemin päätöksessä. Siinä Maahanmuuttovirasto hyväksyy Salemiin kohdistuneen uhkailun ja oikeudenloukkaukset, syyn näihin sekä vainoajan henkilöllisyyden (Taliban). Salem ja Maahanmuuttovirasto siis jakavat samat lähtötiedot, mutta Maahanmuuttovirasto toteaa, että koska vainosta on kulunut jo kaksi vuotta (oikeutus), Salem ei enää päätöksentekohetkellä tai tulevaisuudessa ole vainon vaarassa eikä siksi tarvitse turvapaikkaa (väite). Maahanmuuttovirasto siis olettaa, että vainoaja ei kuluneen ajan vuoksi enää ole kiinnostunut Salemistä. Taustatukea tälle oikeutukselle ei kuitenkaan päätöksessä ole. Kuten Salemin tapauksessa myös tutkimusaineistossa yleisemmin vainon vanhenemisen argumentti liittyy yleensä joko Talibanin uhkaan tai verikoston. Mahdollisia taustatukia voidaankin tarkastella tässä yhteydessä. Verikoston kohdalla uhka voi maatiedon mukaan jatkua vuosien tai vuosikymmenten ajan (esim. YK:n pakolaisjärjestö 2016, 79). Aineistossa kulunut aika on kuitenkin tyypillisesti vain joitain vuosia, jolloin taustatuki ei tue argumenttia. Talibanin aiheuttamaa uhkaa voi maatiedon mukaan mahdollisesti paeta lopettamalla uhan aiheuttaneen toiminnan ja/tai muuttamalla toiselle

alueelle Afganistanissa, mutta maatiedossa ei tarkenneta vanhenemisaikaa, jonka jälkeen Taliban menettäisi kiinnostuksensa aiemmin vainoamiinsa ihmisiin (esim. Euroopan turvapaikka-asioden tukivirasto 2012). Onkin epäselvää, mihin taustatukiin vainon vanhenemisen argumentti näissä tapauksissa perustuu.

Vainon vanhenemisen argumentti ei siten näytä pohjautuvan maatietoon. Onkin mahdollista, että se sen sijaan perustuu päätöksentekijän olettamuksiin, ja mahdollisesti myös annettuihin ohjeisiin sekä Maahanmuuttoviraston yleisiin käsityksiin ja toimintatapoihin, joihin tutkijalla ei valitettavasti ole pääsyä. Olennaista kuitenkin on, että esimerkiksi päätöksentekijän – päinvastoin kuin turvapaikanhakijan – oletukset hyväksytään tiedoksi, johon päätös voi perustua. Erityisesti verikoston kohdalla oletukset saattavat yhdistyä päätöksentekijän mahdollisesti puutteelliseen ymmärrykseen hakijan lähtömaan tilanteesta, kun maatiedon mukaan pahimmillaan jopa vuosikymmeniä jatkuvan uhan oletetaan olevan ohi muutamassa vuodessa. Tätä voidaan kutsua puutteeksi sosiaalisen uskottavuuden arvioinnissa (Wikström ja Johansson 2013) tai kulttuuriseksi harhaksi (Schroeder 2017) tai dissonanssiksi (Berthold 2014). Päätöksentekijä ei siis mahdollisesti kunnolla ymmärrä turvapaikanhakijan kotimaan yhteiskunnallista kontekstia ja sen vaikutusta hakijan kokemaan uhkaan, vaan tulkitsee hakijan kerrontaa omasta yhteiskunnastaan ja kokemuspiiristään käsin. Tämä voi saada päätöksentekijän pitämään hakijan kertomusta, kokemuksia ja/tai pelkoa epäuskottavina.

Epäpoliittisten syiden argumentissa Maahanmuuttovirasto puuttuu hakijan oikeutukseen kiistämällä syyt, joiden hakija on kertonut johtaneen vainoon. Argumentti kietoutuu vahvasti Ulkomaalaislaissa (2004, 87 §) esitettyihin turvapaikkaan oikeuttaviin syihin, joita voidaan pitää poliittisina vainon syinä. Argumentti esiintyy esimerkiksi Aminin päätöksessä. Päätöksen mukaan Amin kertoo, että hänen isänsä oli lopettanut oopiuminviljelyn, mistä syystä Taliban oli siepannut isän (lähtötiedot). Sen vuoksi Amin uskoo Talibanin pitävän häntä ja hänen perhettään hallitusmielisinä (oikeutus), jolloin kyse olisi turvapaikkaan oikeuttavasta oletetusta poliittisesta mielipiteestä. Olennaista tässä on taustatieto, että Ulkomaalaislain mukaan Aminilla ei välttämättä tarvitse olla vainoon johtavaa mielipidettä, jos vainoaja kuitenkin arvioi hänellä sellaisia olevan. Tätä taustatietoa ei kuitenkaan päätöksessä tuoda esille. Argumentissaan Maahanmuuttovirasto siis hyväksyy Aminin antamat lähtötiedot, mutta väittää, että Talibanin kiinnostus Amiin ja hänen perheeseensä perustuu taloudellisiin syihin (oikeutus), mikä ei lain mukaan ole turvapaikkaan oikeuttava peruste. Taustatukena Maahanmuuttovirasto vetoaa maatietoon, jonka mukaan Taliban käyttää oopiumista saatavia rahoja rahoittaakseen ensisijaisesti taloudellisesti – ei ideologisesti – motivoitua taisteluaan. Vaikka Maahanmuuttoviraston tarjoama maatieto pitääkin paikkansa, sama maatieto kertoo kuitenkin myös, että Afganistanin hallinto on taistellut oopiuminviljelyä vastaan ja että varojen kerääminen oopiuminviljelystä ei ole Talibanille pelkästään taloudellista toimintaa, vaan myös poliittinen tapa hallita paikallisväestöä ja osoittaa valtaa (Alankomaiden hallitus 2016, 15; Euroopan turvapaikka-asioden tukivirasto 2012, 25). Tätä maatietoa ei Aminin päätöksestä löydy, mutta sen voidaan nähdä puoltavan Aminin esittämää poliittista argumenttia, kuten päätöksessä esitetty maatieto tukee Maahanmuuttoviraston argumenttia. Vaikka Maahanmuuttoviraston argumentti siis vaikuttaa loogiselta, se perustuu ainakin osittain puutteelliseen taustatukeen (ks. Pineau 2013).

Vastatodisteluun perustuvat argumentit

Vastatodistelussa Maahanmuuttovirasto hyväksyy sekä hakijan lähtötiedot että oikeutuksen, mutta tuo esille toisen todistelun, jonka perusteella hakija ei kaikesta huolimatta ole oikeutettu turvapaikkaan (väite). Aineistossa esiintyviä vastatodistelun muotoja ovat vetoaminen hakijan matalaan profiiliin ja sisäisen paon vaihtoehtoon.

Matalan profiilin argumentissa Maahanmuuttovirasto tuo vastatodisteluna esiin hakijan matalan profiilin vainojien silmissä. Esimerkiksi poliisina toimineen Abbasin päätöksessä Maahanmuuttovirasto toteaa:

Maahanmuuttovirasto hyväksyy kertomuksesi ammatistasi tosiseikkana. [...] Maahanmuuttovirasto hyväksyy kertomuksesi saamistasi [Talibanin] suullisista uhkauksista ja uhkauskirjeistä tosiseikkana. [...] Et ole ollut poliisin työssäsi korkeassa asemassa. Olet myös lopettanut poliisin työsi [lähtiessäsi maasta]. Yllä olevan maatiedon mukaan matalan profiilin toimijoiden riski joutua kapinallisten iskujen kohteeksi on alhainen työstä luopumisen jälkeen. Maahanmuuttovirasto katsoo, että työsi lopetettuasi et ole profiloitunut Talibanin tai muiden järjestöjen silmissä sillä tavoin, että sinua uhattaisiin aktiivisesti kotimaassasi. (Abbasin turvapaikkapäätös)

Maahanmuuttovirasto siis hyväksyy Abbasin antamat lähtötiedot hänen työstään ja saamistaan uhkauksista sekä oikeutuksen siltä osin, että korkean profiilin toimijoiden kohdalla poliisina työskentely voi johtaa tulevaisuuden uhkaan. Maahanmuuttovirasto kuitenkin toteaa, että matalan profiilin toimijoiden, kuten Abbasin, kohdalla poliisina työskentely ei todennäköisesti johda jatkuvaan vainoon (vastatodistelu), eikä Abbas siitä syystä tarvitse tai ole oikeutettu turvapaikkaan (väite). Päätöksessä esitetyn maatiedon mukaan matalan profiilin toimijat voivat välttää vainoa luopumalla työstään ja/tai muuttamalla toiseen kaupunkiin (taustatuki). Jälleen Maahanmuuttoviraston väite vaikuttaa päätöksessä esitetyn taustatuen valossa loogiselta. Kyseinen maatieto koskee kuitenkin vain yleisesti hallitusmyönteinä pidettyjä toimijoita, kuten insinöörejä, vaalityöntekijöitä ja autonkuljettajia, mutta turvallisuusjoukkojen, kuten poliisin, kohdalla maatieto toteaa, että pelkkä työn jättäminen ei välttämättä riitä, vaan vaino saattaa jatkua siitä huolimatta (Euroopan turvapaikka-asioiden tukivirasto 2012, 38–49, 53).

Sisäisen paon argumentissa Maahanmuuttovirasto hyväksyy hakijan väitteen siitä, että hakija on vaarassa tulla vainotuksi, mutta esittää vastatodisteluna, että vainon vaara ei ulotu koko kotimaan alueelle, ja siksi hakija voi asettua asumaan turvallisesti ja kohtuullisesti jollekin toiselle alueelle. Näin on esimerkiksi Aminin tapauksessa, jossa Maahanmuuttovirasto hyväksyy Aminin esittämän väitteen siitä, että palatessaan kotiin hän olisi vaarassa. Maahanmuuttovirasto arvioi kuitenkin, että uhka rajoittuu vain Aminin kotialueelle, joten Amin voisi paeta sitä siirtymällä asumaan toiselle alueelle Afganistanissa (vastatodistelu), eikä hän siksi tarvitse tai ole oikeutettu kansainväliseen suojeluun eli turvapaikkaan (väite). Jotta vastatodistelu olisi looginen, siihen on sisällyttävä oletus, jonka mukaan ihmisen tulisi aina ensin pyrkiä etsimään turvaa oman maansa sisällä ja, vain jos se on mahdotonta, hakeutua turvaan oman maansa ulkopuolelle. Näin ei kansainvälisten sopimusten valossa ole, sillä ne eivät edellytä, että turvapaikanhakijan pitäisi ensin hakea turvaa omasta maastaan ja että pakolaisuus toisessa maassa olisi vasta viimesijainen vaihtoehto (YK:n pakolaisjärjestö

2019, 108–109). Sen sijaan kyse on yleisesti jaetusta ja 1990-luvulta lähtien yleistyneestä käytännöstä, joka tässä muodostaa argumentin taustatuen. Sisäisen paon argumenttiin kuuluukin yleisesti ajatus, että vaikka hakija täyttää kaikki turvapaikan lainmukaiset kriteerit ja on siinä mielessä *oikeutettu* turvapaikkaan, hän ei välttämättä *tarvitse* sitä, koska hän voi paeta myös oman maansa sisällä.

Lopuksi

Tämä artikkeli on tarkastellut kielteisiä turvapaikkapäätöksiä viranomaisviestintänä kilpailevan argumentin käsitteen avulla. Käsite viittaa siihen, että päätöksissä esiintyy tyypillisesti rinnakkain kaksi vastakkaista argumenttia: turvapaikanhakijan esittämä, suodatettu argumentti, jonka mukaan hänellä on perusteet saada turvapaikka, ja Maahanmuuttoviraston argumentti, jonka mukaan turvapaikkaperusteet eivät täyty. Analyysissä käytetty Toulminin (2015 [1958]) argumentaatiomalli on mahdollistanut huomion kiinnittämisen erityisesti argumenttien lähtötietoihin, oikeutuksiin ja taustatukiin. Artikkelin kysyi millaisia turvapaikanhakijoiden ja Maahanmuuttoviraston kilpailevia argumentteja kielteisissä turvapaikkapäätöksissä esiintyy ja miten ne rakentuvat. Aineiston koon ja keruutavan vuoksi analyysiä ja sen tuloksia ei voida yleistää turvapaikkapäätöksiin kokonaisuutena, vaikka tulokset ovatkin edustava juuri tämän aineiston osalta.

Päätöksissä esitetyt turvapaikanhakijoiden suodatetut argumentit liittyivät heidän syihinsä hakea turvapaikkaa sekä aiempiin vainon tekoihin ja vainoajiin, kun taas Maahanmuuttoviraston argumentit liittyivät erityisesti hakijan tapaan esittää tietoa, tiedon luonteeseen ja merkitykseen sekä vainon syiden ja vainoamistekojen syy–seuraussuhteisiin. Argumentit olivat siis luonteeltaan hyvin erilaisia. Turvapaikanhakijoiden suodatetut argumentit olivat ainakin väitetyksi hakijoiden kokemuksiin perustuvia, kun taas Maahanmuuttoviraston argumentit keskittyivät tapoihin tuottaa ja esittää tietoa. Tämä teki argumenteista hyvin epäsymmetrisiä, erityisesti koska hakijat eivät välttämättä olleet tietoa tuottaessaan tai esittäessään tietoisia siitä, millä tavalla Maahanmuuttovirasto argumenttinsa rakentaisi. Toisin sanoen kyse ei ollut pelkästään siitä, mitä hakijat kertoivat, vaan myös siitä, miten he kertomansa esittivät. Turvapaikanhakijoiden ja Maahanmuuttoviraston esittämät argumentit näyttivät siis olevan siinä määrin erilaisia, että niitä on vaikea arvioida toisiinsa nähden, kuten esimerkiksi valitusprosessissa kuitenkin tapahtuu.

Aineistossa tyypillistä oli sekä turvapaikanhakijoiden suodatettujen että Maahanmuuttoviraston argumenttien rakentamisen looginen puutteellisuus. Puutteet kohdistuivat kuitenkin eri asioihin: turvapaikanhakijoiden kohdalla oikeutuksiin ja Maahanmuuttoviraston kohdalla taustatukiin. Koska Maahanmuuttovirasto on turvapaikkapuhuttelussa kysynyt, mitä hakija pelkää hänelle tapahtuvan, jos hänet palautetaan kotimaahan, hakijan oikeutuksen pitäisi olla viraston tiedossa. Monesti tämä ei kuitenkaan käynyt ilmi päätöksessä esitetystä argumentista, ja silloin kun kävi, jäi syy–seuraussuhde hakijan esittämien taustatietojen ja väitteen välillä epäselväksi. Maahanmuuttoviraston argumenteissa puolestaan korostui yleisesti taustatukien puutteellisuus: taustatuet olivat monesti yksipuolisia ja puutteellisia tai puuttuivat kokonaan. Maahanmuuttovirasto ei tarjonnut taustatukea esimerkiksi sille, miksi yksityiskohdattomuus viittaisi valehteluun, miksi hakijan olettamuksia ei pidetty luo-

tettavina, tai miksi ja milloin vaino vanhenee. Vastaavasti taustatuki jäi puutteelliseksi esimerkiksi epäpoliittisten syiden argumentissa, jonka yhteydessä virasto oli käyttänyt ainoastaan omaa argumenttiaan tukevaa maatietoa, vaikka myös vastakkaista maatietoa olisi ollut saatavilla. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että lukijan oli puutteellisten taustatietojen valossa vaikea muodostaa tasapainoista kuvaa Maahanmuuttoviraston argumentaatiosta tai ymmärtää sen perusteita tai vaikuttimia. Lopulta sekä turvapaikanhakijan esittämän oikeutuksen päättelemisen että viraston taustatukien tarkistaminen jäi päätöksissä siis paljolti lukijan vastuulle. Tämä voi vaikuttaa päätöksen ja valitusprosessin lopputulemaan, ja lopulta siihen, miten turvapaikanhakijan oikeudet toteutuvat.

Kilpailevan argumentin käsitteen taustalla oli oletus, jonka mukaan paremman argumentin tulisi voittaa (Kakkuri-Knuutila 2015b). Parempi argumentti käsitettiin tässä nimenomaan loogisuuden kautta. Tästä syystä käsitteen käyttö autoikin tuomaan esille päätösten argumentaatiossa esiintyvän vallan epätasapainon, joka päätösten institutionaalisen luonteen vuoksi kallistui Maahanmuuttoviraston hyväksi. Maahanmuuttovirasto kirjoittaa turvapaikkapäätökset, joten sillä on valta päättää, mitä tietoa niihin otetaan mukaan ja miten tämä tieto kerrotaan uudelleen (Linell 1998). Olennaisen tiedon ohittaminen voidaankin nähdä Souterin (2011, 53) määrittelemän kieltämisen kulttuurin ilmentymänä. Vaikka kyse siis periaatteellisesti on kilpailevista argumenteista, paras argumentti ei välttämättä voita päätöksissä. Voittava argumentti on Maahanmuuttoviraston, koska se on valta-asemassa turvapaikanhakijaan nähden. Onkin ehkä naiivia ajatella, että parempi argumentti tosiasiallisesti voitaisi. Tästä huolimatta kilpailevan argumentin käsite on hyödyllinen, sillä se auttaa kiinnittämään huomiota nimenomaan siihen, miten erilaiset argumentit peilautuvat toisiinsa nähden, ja miten viranomaisten valta toimii argumentaation, sen oikeutuksien ja taustatukien kautta. Turvapaikkapäätösten performatiivisen luonteen vuoksi argumentaatioon ja sen vinoutumiin olisi kuitenkin tärkeä kiinnittää huomiota, koska päätöksissä on kyse turvapaikanhakijoiden elämään perustavanlaatuisella tavalla vaikuttavista asioista.

Koska analyysin kohteena olivat kielteiset turvapaikkapäätökset, siinä korostuvat Maahanmuuttoviraston lukuisat tavat argumentoida, että hakija ei ole uskottava, eli hänen esittämänsä lähtötiedot tai oikeutus eivät pidä paikkaansa. Tätä voidaan ymmärtää ”epäuskon kulttuurin” (*culture of suspicion/disbelief*, Bohmer ja Shuman 2017; Jubany 2011; Souter 2011) tai ”epäilyksen hengen” (Fingerroos, Tapaninen ja Tiilikainen 2016) käsitteen avulla, jolla viitataan maahanmuuttoviranomaisten keskuudessa havaittuun epäilykseen turvapaikanhakijoita ja näiden kertomaa kohtaan. Määttä, Puumala ja Ylikorni (2021) rinnastavat tämän myös episteemiseen haavoittuvuuteen, joka viittaa sekä siihen, että päätöksenteossa luotettavaa tietoa lähestytään institutionaalisesta näkökulmasta, että siihen, että viranomaisella on turvapaikanhakijaa parempi ymmärrys päätökseen vaadittavasta tiedosta. Toisin sanoen kyse olisi heidän mukaansa lähinnä tiedon ja vallan epätasapainosta. Episteemisestä haavoittuvuudesta puhuminen kuitenkin häivyttää epäluulon, joka ilmeisen olennaisesti kuuluu epäuskon kulttuurin käsitteeseen (Souter 2011). Epäluuloon taas vaikuttanevat muun muassa laajalle levinnyt yhteiskunnallinen diskurssi turvapaikanhakijoista ”elintasopakolaisina” ja ”turvapaikkaturisteina” (ks. Souter 2011), eli käytännössä valehtelijoina ja huijareina (Schuster 2020). Turvapaikkapäätökset kuten muutkaan viranomaisviestinnän tekstit eivät synny tyhjiössä, vaan niihin vaikuttavat yhteiskunnan laajemmat puhumisen tavat, joihin tulisi myös kiinnittää huomiota.

Kirjallisuus

- Alankomaiden hallitus. 2016. Country of origin report on Afghanistan. Luettu 27.9.2021. https://coi.easo.europa.eu/administration/netherlands/PLib/Afghanistan_COI.pdf.
- Bakhtin, Mikhail M. 1981. *The Dialogical Imagination*. Austin: University of Texas Press.
- Berthold, S. Megan. 2014. "Reconstructing babel: Bridging cultural dissonance between asylum seekers and adjudicators." Teoksessa *Adjudicating Refugee and Asylum Status: The Role of Witness, Expertise, and Testimony*, toimittaneet Benjamin N. Lawrence ja Galya Ruffer, 27-53. Cambridge: Cambridge University Press.
- Blommaert Jan. 2001. "Investigating narrative inequality: African asylum seekers' stories in Belgium." *Discourse @ Society* 12 (4): 413-449. <https://doi.org/10.1177/0957926501012004002>.
- Bodström, Erna . 2020a. "Because Migri Says So': Legitimation in Negative Asylum Decisions in Finland." *Nordic Journal of Migration Research* 10 (2): 5-19. <https://doi.org/10.2478/njmr-2019-0035>.
- Bodström, Erna 2020b. "Asylum Decisions as Performances: Intertextuality in Internal Credibility Assessment." *International Journal of Refugee Law* 32 (4): 623-644. <https://doi.org/10.1093/ijrl/eeab001>.
- Bohmer, Carol ja Amy Shuman. 2017. *Political asylum deceptions: The culture of suspicion*. Cham: Palgrave Macmillan.
- Díez, Isabel Gómez. 2011. "How the officials' styles of recording the asylum seekers' statements in reports affect the assessment of applications: The case of Belgian asylum agencies." *Text and Talk* 31 (5): 553-577. <https://doi.org/10.1515/TEXT.2011.027>.
- Euroopan turvapaikka-asioiden tukivirasto EASO. 2012. Country of origin information report, Afghanistan, Insurgent Strategies – intimidation and targeted violence against Afghans, joulukuu 2012. Luettu 12.10.2021. https://www.ecoi.net/en/file/local/1314553/90_1354794367_easo-2012-12-afghanistan-insurgents.pdf.
- Euroopan turvapaikka-asioiden tukivirasto EASO. 2015. Practical Guide: Evidence Assessment. Luettu 22.10.2021. https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/public/EASO-Practical-Guide_-_Evidence-Assessment.pdf.
- Euroopan turvapaikka-asioiden tukivirasto EASO. 2019. Country of origin informaion (COI) report methodology. Luettu 28.10.2021. https://coi.easo.europa.eu/administration/easo/PLib/2019_EASO_COI_Report_Methodology.pdf.
- Fairclough, Norman. 1992. *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.
- Fingerroos, Outi, Anna-Maria Tapaninen ja Marja Tiilikainen (toim.). 2016. *Perheenyhdistäminen. Kuka saa perheen Suomeen, kuka ei ja miksi?* Tampere: Vastapaino.
- Gibb, Robert ja Anthony Good. 2013 "Do the Facts Speak for Themselves? Country of Origin Information in French and British Refugee Status Determination Procedures." *International Journal of Refugee Law* 25 (2): 291-322. <https://doi.org/10.1093/ijrl/eet015>.
- Gill, Nick ja Anthony Good (toim.). 2019. *Asylum determination in Europe: ethnographic perspectives*. Cham: Palgrave.
- Hallintolaki 2003/434.
- Heikkinen, Vesa. 2000a. "Tekstuaalinen pirunnyrki." Teoksessa *Teksti työnä, virka kielenä*, toimittaneet Vesa Heikkinen, Pirjo Hiidenmaa ja Ulla Tiilikä, 63-115. Helsinki: Gaudeamus.
- Heikkinen, Vesa. 2000b. "Virallisen ideaologiaa." Teoksessa *Teksti työnä, virka kielenä*, toimittaneet Vesa Heikkinen, Pirjo Hiidenmaa ja Ulla Tiilikä, 297-326. Helsinki: Gaudeamus.
- Herlihy, Jane, Laura Jobson ja Stuart Turner. 2012. "Just tell us what happened to you: Autobiographical memory and seeking asylum." *Applied Cognitive Psychology* 26 (5): 662-676. <https://doi.org/10.1002/acp.2852>.
- Herlihy, Jane ja Stuart W. Turner. 2009. "The Psychology of Seeking Protection." *International Journal of Refugee Law* 21 (2): 171-192. <https://doi.org/10.1093/ijrl/eepp04>.
- Hiidenmaa, Pirjo. 2000. "Poimintoja virkakielen rekisteristä." Teoksessa *Teksti työnä, virka kielenä*, toimittaneet Vesa Heikkinen, Pirjo Hiidenmaa ja Ulla Tiilikä, 35-62. Helsinki: Gaudeamus.
- Härmä, Kimmo. 2021. *Lukio-opiskelijoiden argumentaatiotaidot: kontekstina yhteiskunnalliset ympäristöaiheet maantieteen opetuksessa*. Väitöskirja. Itä-Suomen yliopisto, Joensuu.
- Jacquemet, Marco. 2013. "Transidioma and Asylum: Gumperz's Legacy in Intercultural Institutional Talk." *Journal of Linguistic Anthropology* (23) 3: 199-212. <https://doi.org/10.1111/jola.12027>.
- Jubany, Olga. 2011. "Constructing truths in a culture of disbelief: Understanding asylum screening from within." *International Sociology* 26 (1): 74-94. <https://doi.org/10.1177/0268580910380978>.
- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa. 2015a. "Retoriikka." Teoksessa *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*, toimittanut Marja-Liisa Kakkuri-Knuuttila, 233-302. Helsinki: Gaudeamus.

- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa. 2015b. "Väittelyn looginen perusrakenne ja arviointi." Teoksessa *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*, toimittanut Marja-Liisa Kakkuri-Knuuttila, 233–302. Helsinki: Gaudeamus.
- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa ja Ilpo Halonen. 2015. "Argumentaatioanalyysi ja hyvän argumentin ehdot." Teoksessa *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*, toimittanut Marja-Liisa Kakkuri-Knuuttila, 60–113. Helsinki: Gaudeamus.
- Kynsilehto Anitta ja Eeva Puumala. 2015. "Persecution as Experience and Knowledge: The Ontological Dynamics of Asylum Interviews." *International Studies Perspectives* 16 (4): 446–462. <https://doi.org/10.1111/insp.12064>.
- Norjan maatietopalvelu Landinfo. 2014. Temanotat Afghanistan: Ektenskap 5.6.2014. Luettu 12.10.2021. https://www.landinfo.no/asset/2899/1/2899_1.pdf.
- Norjan maatietopalvelu Landinfo 2016. Temanotat Afghanistan. Hazaraer og afghansk oororsbevegelse 3.10.2016. Luettu 12.10.2021. <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/03/Afghanistan-Hazaraer-og-afghansk-oppr%C3%B8rsbevegelse-03102016.pdf>.
- Linell, Per. 1998. "Discourse across Boundaries: On Recontextualizations and the Blending of Voices in Professional Discourse." *Text – Interdisciplinary Journal for the Study of Discourse* 18 (2): 143–157. <https://doi.org/10.1515/text.1.1998.18.2.143>.
- Maahanmuuttovirasto. 2016a. Humanitaarista suojelua ei myönnetä enää 16.5.2016 alkaen, jatkoluvalle oltava muu peruste. Luettu 12.10.2021. <https://migri.fi/-/humanitaarista-suojelua-ei-myonneta-ena-16-5-2016-alkaen-jatkoluvalle-oltava-muu-peruste>.
- Maahanmuuttovirasto. 2016b. Päätöksenteon lähtökohta: Kansainvälistä suojelua niille, jotka sitä tarvitsevat. Luettu 12.10.2021. <https://migri.fi/-/paatoksenteon-lahtokohta-kansainvalista-suojelua-niille-jotka-sita-tarvitsevat>.
- Maahanmuuttovirasto. 2021. Tilastot. Luettu 5.10.2021. <https://tilastot.migri.fi/>.
- Katrijn Maryns. 2014. *The asylum speaker: Language in the Belgian asylum procedure*. London: Routledge.
- Määttä, Simo. 2015. "Interpreting the discourse of reporting: The case of screening interviews with asylum seekers and police interviews in Finland." *Translation and Interpreting* 7 (3): 21–35. <https://doi.org/10.12807/ti.107203.2015.a02>.
- Määttä, Simo, Eeva Puumala ja Riitta Ylikorni. 2021. "Linguistic, psychological and epistemic vulnerability in asylum procedures: An interdisciplinary approach." *Discourse Studies* 23 (1): 46–66. <https://doi.org/10.1177/1461445620942909>.
- Pineau, Andrew. 2013. "The abuses of argument: Understanding fallacies on Toulmin's layout of argument." *Informal Logic* 33 (4): 531–546. <https://doi.org/10.22329/il.v33i4.3900>.
- Pölönen, Pasi ja Antti Tapanila. 2015. *Todistelu oikeudenkäynnissä*. Helsinki: Tietosanoma.
- Rautsi, Olli. 2019. "Viranomaisen selvittämisvelvollisuus korkeimman hallinto-oikeuden oikeuskäytännössä turvapaikanhakijan vedotessa turvapaikkaperusteena kristinuskoon kääntymiseen." *Defensor Legis* 5: 754–763.
- Saarikkomäki, Elsa, Nea Oljakka, Johanna Vanto, Elina Pirjatanniemi, Juha Lavapuro ja Anne Alvesalo-Kuusi. 2018. Kansainvälistä suojelua koskevat päätökset Maahanmuuttovirastossa 2015–2017. Pilottitutkimus 18–34-vuotiaita Irakin kansalaisia koskevista myönteisistä ja kielteisistä päätöksistä. Turku: Turun yliopisto.
- Staffans, Ida. 2012. *Evidence in European asylum procedures*. Leiden: Martinus Nijhoff.
- Schroeder, Jeanette L. 2017. "The vulnerability of asylum adjudications to subconscious cultural biases: Demanding American narrative norms." *Boston University Law Review* 97 (1): 315–348.
- Schuster, Liza. 2020. "Fatal flaws in the UK asylum decision-making system: an analysis of Home Office refusal letters." *Journal of Ethnic and Migration Studies* 46 (7): 1371–1387. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2018.1552827>.
- Shuman, Amy ja Carol Bohmer. 2004. "Representing Trauma: Political Asylum Narrative." *The Journal of American Folklore* 117 (466): 394–414. <https://doi.org/10.1353/jaf.2004.0100>.
- Skrifvars, Jenny, Julia Korkman, Veronica Sui, Tanja Van Veldhuizen ja Jan Antfolk. 2020. "An analysis of question style and type in official Finnish asylum interview transcripts." *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling* 17 (3): 333–348. <https://doi.org/10.1002/jip.1557>.
- Smith-Khan, Laura. 2017. "Telling stories: Credibility and the representation of social actors in Australian asylum appeals." *Discourse and Society* (28) 5: 512–534. <https://doi.org/10.1177/0957926517710989>.
- Souter, James. 2011. "A Culture of Disbelief or Denial? Critiquing Refugee Status Determination in the United Kingdom." *Oxford Monitor of Forced Migration* 1 (1): 48–59.
- Suomen perustuslaki (1999/731).
- Tiililä, Ulla. 2000. "Tapaus päivähoitopäätös." Teoksessa *Teksti työnä, virka kielenä*, toimittaneet Vesa Heikkinen, Pirjo Hiidenmaa ja Ulla Tiililä, 215–266. Helsinki: Gaudeamus.

- Toulmin, Stephen. 2015 [1958]. *Argumentit. Luonne ja käyttö*. Tampere: niin & näin.
- Ulkomaalaislaki 2004/301.
- Valtioneuvosto 2016. Avoimesti, rohkeasti ja yhdessä. Valtionhallinnon viestintäsuositus. Valtioneuvoston julkaisusarja 14/2016. Luettu 5.4.2022. <https://vnk.fi/documents/10616/3541383/Valtionhallinnon-viestintasuositus-2016.pdf>.
- Virolainen, Jyrki ja Petri Martikainen. 2010. *Tuomion perusteleminen*. Helsinki: Talentum.
- Wikström, Hanna ja Thomas Johansson. 2013. "Credibility Assessments as 'Normative Leakage': Asylum Applications, Gender and Class." *Social Inclusion* 1 (2), 92–101. <https://doi.org/10.12924/si2013.01020092>.
- YK:n pakolaisjärjestö UNHCR. 2016. Eligibility Guidelines for assessing the international protection needs of asylum seekers from Afghanistan 19.4.2016. Luettu 12.10.2021. https://www.ecoi.net/en/file/local/1075164/1930_1461054450_570f96564.pdf.
- YK:n pakolaisjärjestö UNHCR. 2019. Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status and Guidelines on International Protection. Luettu 5.10.2021. <https://www.unhcr.org/publications/legal/5ddfcdc47/handbook-procedures-criteria-determining-refugee-status-under-1951-convention.html>.
- YK:n pakolaisjärjestö UNHCR. 2021a. "Global Trends. Forced Displacement in 2020". Luettu 5.10.2021. <https://www.unhcr.org/60b638e37/unhcr-global-trends-2020>.
- YK:n pakolaisjärjestö UNHCR. 2021b. "Refugees in Iran". Luettu 5.10.2021. <https://www.unhcr.org/ir/refugees-in-iran/>.